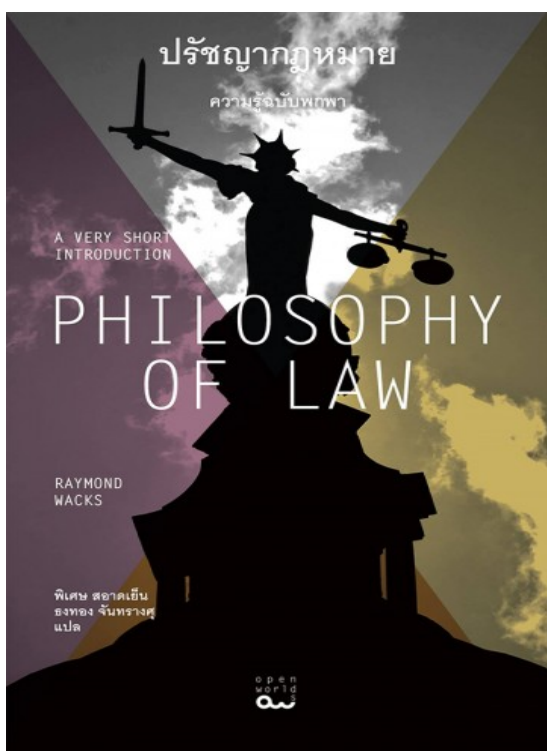

บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)

ภาณุ ตติยะวรนนท์

บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)

ภาณุ ตติยะวรรณนท์*

ปรัชญากฎหมาย: ความรู้ฉบับพกพา
จากเรื่อง
Philosophy of Law:
A Very Short Introduction
ISBN 978-616-7885-14-8.

การศึกษาของคณะนิติศาสตร์ในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ นั้นนอกเหนือจากการเรียนรู้ทำความเข้าใจบทบัญญัติต่าง ๆ ของกฎหมาย ทั้งกฎหมายสารบัญญัติและกฎหมายวิธีสบัญญัติ ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแล้ว ยังมีการศึกษากฎหมายในอีกแขนงหนึ่งซึ่งถือว่าการศึกษากฎหมายขั้นสูง คือเป็นการศึกษากฎหมายเพื่อที่จะเข้าใจแก่นความคิดและรากฐานของกฎหมาย ซึ่งเป็นหลักสากลไม่ผูกพันกับตัวบทกฎหมายของประเทศใด

หากแต่เป็นอุดมคติสูงสุดหรือคุณค่า อันแท้จริงของกฎหมายโดยการศึกษากฎหมายในแขนงดังกล่าวเรียกว่าการศึกษาปรัชญากฎหมาย (Philosophy of Law) หรือ นิติปรัชญา (Legal Philosophy) ดังนั้น ความสำคัญของการศึกษานิติปรัชญาจึงมุ่งไปที่การศึกษาความหมายที่แท้จริงของคำว่า

*อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง; น.บ. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, LL.M. in Comparative and International Law Southern Methodist University.

กฎหมาย คุณประโยชน์ของกฎหมาย สำนักความคิดและทฤษฎีทางกฎหมาย ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างกฎหมายกับความยุติธรรม และตามที่ได้กล่าวไปข้างต้นแล้วว่าการศึกษาริชฎาฎหมาย เป็นการศึกษากฎหมายชั้นสูง จึงต้องอาศัยพื้นฐานความรู้ความเข้าใจในหลักการของกฎหมาย ตลอดจนแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ ของกฎหมายอย่างถ่องแท้ จึงจะสามารถวิเคราะห์และวิจารณ์กฎหมายในแง่มุมต่าง ๆ ได้

หนังสือเรื่อง รัชฎาฎหมาย: ความรู้ฉบับพกพาเล่มนี้ จะทำให้ผู้อ่านทราบว่ากฎหมายคืออะไร กฎหมายประกอบด้วยหลักจริยธรรมสากลที่สอดคล้องกับธรรมชาติหรือไม่ กฎหมายมีวัตถุประสงค์ในเรื่องใดเป็นการเฉพาะหรือไม่ และกฎหมายนั้นสามารถนำมาพิจารณาโดยไม่คำนึงถึงบริบททางสังคมเลยได้หรือไม่ หนังสือเล่มนี้มีขนาดเล็กกะทัดรัด หนา 256 หน้า เขียนโดย เรย์มอนด์ แวกส์ (Raymond Wacks) ซึ่งเป็นศาสตราจารย์เกียรติคุณทางกฎหมายและนิติปรัชญา ประจำมหาวิทยาลัยฮอว์ก มีผลงานตีพิมพ์เป็นหนังสือและบทความเป็นจำนวนมาก ส่วนผู้แปลคือ ธงทอง จันทรางศุ ซึ่งสำเร็จการศึกษาด้านกฎหมายจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และอีกหลายสถาบันทั้งในประเทศและต่างประเทศ ปัจจุบันเป็นศาสตราจารย์พิเศษและศาสตราจารย์ของคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และเป็นกรรมการกฤษฎีกา และ พิเศษ สอดเย็น ซึ่งสำเร็จการศึกษาด้านเคมีในระดับดุษฎีบัณฑิตจากต่างประเทศ ศึกษาด้านการแปลและล่ามจนได้รับปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิตจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และสำเร็จการศึกษานิเทศศาสตรบัณฑิตจากมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช หนังสือฉบับนี้เป็นฉบับพิมพ์ครั้งแรก เมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. 2558 โดยสำนักพิมพ์ โอเพ่นเวิลด์สพับลิชชิง เฮาส์ ราคา 265 บาท ISBN 978-616-7885-14-8

เนื้อหาของหนังสือเรื่องรัชฎาฎหมาย: ความรู้ฉบับพกพา นี้ แบ่งออกเป็น 7 บท (chapters) ดังนี้

บทที่ 1 อธิบายถึงแนวคิดกฎหมายธรรมชาติ โดยผู้เขียนตั้งข้อสังเกตว่าวิถีปฏิบัติของมนุษย์บางประการนั้น มีความไม่ถูกต้องหรือผิดธรรมชาติไปบ้างหรือไม่ เช่นการทำแท้งที่อาจถือเป็นเรื่องผิดศีลธรรม หรือการแต่งงานของคนเพศเดียวกันที่อาจมองกันว่าเป็นเรื่องที่ยอมรับไม่ได้ รวมถึงเรื่องการละเมิดสิทธิมนุษยชน ซึ่งถือว่าเป็นปัญหาเชิงจริยธรรมที่ทำให้นักปรัชญาจริยศาสตร์ โดยผู้เขียนได้กล่าวถึงแนวความคิดเรื่องสิทธิตามธรรมชาติของ ฮอบส์ ล็อก และรุสโซ ตลอดจนความตกต่ำและเฟื่องฟูของกฎหมายธรรมชาติ นอกจากนั้นยังมีการอ้างถึงแนวคิดของลอน ฟูลเลอร์ กับหลักจริยธรรมภายในของกฎหมาย ทฤษฎีกฎหมายธรรมชาติร่วมสมัยของ จอห์น ฟินนิส และปัญหายุ่งยากทางศีลธรรมในเรื่องของการทำแท้งและการรณยุทธ

บทที่ 2 อธิบายถึงปฏิธานนิยมเชิงกฎหมาย ผู้เขียนมองว่าหัวใจของทฤษฎีปฏิธานนิยมเชิงกฎหมาย (Legal positivism) แบบคลาสสิกคือแนวคิดที่ถือว่ากฎหมายคือคำสั่ง (law as a command) จากนั้นผู้เขียนอธิบายถึงกฎหมายในฐานะคำสั่งตามแนวคิดของเบนธัมและออสติน กฎหมายในฐานะกฎเกณฑ์ทางสังคม ตามแนวคิดของ เอช.แอล.เอ. ฮาร์ท กฎหมายในฐานะบรรทัดฐาน ตามแนวคิดของ ฮานส์ เคลเซน และกฎหมายในฐานะข้อเท็จจริงทางสังคม ตามแนวคิดของ โจเซฟ ราช

บทที่ 3 อธิบายถึงเรื่องบูรณภาพเชิงจริยธรรมของกฎหมาย ผู้เขียนได้กล่าวถึง โรนัลด์ ดвор์คิน ว่าเป็น ผู้ที่วิจารณ์ทฤษฎีปฏิธานนิยมเชิงกฎหมายอย่างเอาจริงเอาจังที่สุด โดยดвор์คิน ยืนยันว่า กฎหมายในทางปฏิบัติย่อมเป็นหนึ่งเดียวกันกับจริยธรรม นักกฎหมายและผู้พิพากษาต่างเป็นนักปรัชญาการเมืองที่ทำงานให้รัฐซึ่งเป็นประชาธิปไตย และผู้เขียนได้กล่าวถึงบทบาทของกฎหมายในฐานะวรรณกรรม กฎหมายในฐานะบูรณภาพ และกฎหมายกับคุณค่า โดยอธิบายตามทฤษฎีของดвор์คิน อีกด้วย

บทที่ 4 อธิบายถึงสิทธิและความยุติธรรม โดยผู้เขียนอธิบายทฤษฎีว่าด้วยสิทธิที่สำคัญสองทฤษฎีได้แก่ ทฤษฎีเจตจำนง ที่เน้นเสรีภาพของปัจเจกชน และทฤษฎีผลประโยชน์ ที่ถือว่าวัตถุประสงค์ของสิทธิก็เพื่อคุ้มครองผลประโยชน์บางประการของบุคคล ผู้เขียนยังได้กล่าวถึงแนวคิดของ โอลเฟรด นักปรัชญาทางกฎหมายชาวอเมริกันผู้อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างสิทธิ ต่อจากนั้นได้อธิบายเรื่องทฤษฎีสิทธิ เรื่องความยุติธรรม เรื่องทฤษฎีประโยชน์นิยม เรื่องการวิเคราะห์กฎหมายเชิงเศรษฐศาสตร์ และเรื่องความยุติธรรมในฐานะความเที่ยงธรรม

บทที่ 5 อธิบายถึงกฎหมายกับสังคม โดยเป็นการอธิบายกฎหมายในเชิงของสังคมวิทยา อันมีสมมติฐานสามประการ ประการแรกได้แก่การทำความเข้าใจกฎหมายว่าเป็นปรากฏการณ์สังคม ประการต่อมาคือการวิเคราะห์หมโนทัศน์กฎหมายสามารถอธิบายกฎหมายในความเป็นจริง (law in action) ได้เพียงบางส่วนเท่านั้น และประการสุดท้ายคือการที่กฎหมายเป็นเพียงการควบคุมทางสังคมรูปแบบหนึ่งเท่านั้น จากนั้นผู้เขียนได้กล่าวถึงแนวคิดกฎหมายเชิงสังคมวิทยาที่แตกต่างกันของ เอมีล เดอร์ไคม์ มักซ์ เวเบอร์ คาร์ล มาร์กซ์ เยอร์เกน ฮาเบอร์มาส และมิเชล 푸โกต์

บทที่ 6 อธิบายถึงทฤษฎีกฎหมายแนววิพากษ์ ว่าเป็นทฤษฎีกฎหมายที่ไม่ยอมรับหลักคิดหลายประการที่ถือเป็นหัวใจของปรัชญากฎหมายมาอย่างยาวนาน และมีวัตถุประสงค์คือการโต้แย้งหลักเหตุผลสากลอันเป็นมูลฐานกฎหมาย จากนั้นผู้เขียนได้กล่าวถึงสำนักคิดฝ่ายสังคมนิยม (realism) ทั้งในกลุ่มสังคมนิยมแบบอเมริกันและสังคมนิยมแบบสแกนดิเนเวีย นิติศึกษาแนววิพากษ์ (critical legal

studies- CLS) ทฤษฎีกฎหมายหลังสมัยใหม่ ทฤษฎีกฎหมายแนวสตรีนิยม และทฤษฎีเชื้อชาติแนววิพากษ์

บทที่ 7 เป็นบทส่งท้ายที่กล่าวว่าปัญหาต่าง ๆ ที่ผู้เขียนได้ตั้งโจทย์ขึ้นมาในหนังสือเล่มนี้ไม่มีคำตอบที่ตายตัว หากแต่เป็นการยกขึ้นเพื่อพยายามใช้ทฤษฎีต่าง ๆ มาอธิบายและแก้ปัญหา ซึ่งทั้งหมดก็เพื่อตอกย้ำถึงความสำคัญของการศึกษาปรัชญากฎหมาย

โดยสรุป หนังสือปรัชญากฎหมาย: ความรู้ฉบับพกพา เล่มนี้ ผู้วิจารณ์มีความเห็นว่าเป็นหนังสือที่สามารถสรุปย่อให้เห็นถึงบทบาทของปรัชญากฎหมายที่มีอิทธิพลต่อชีวิตมนุษย์ ตลอดจนความสำคัญของการศึกษาปรัชญากฎหมายได้เป็นอย่างดี โดยผู้เขียนได้ใช้วิธียกตัวอย่างกรณีศึกษาต่าง ๆ จากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในสังคมและในชีวิตประจำวัน อาทิ ปัญหาเรื่องการทำแท้ง ปัญหาเรื่องการทำงานของคนเพศเดียวกัน ปัญหาเรื่องสิทธิสตรีและปัญหาเรื่องสิทธิมนุษยชน เป็นต้น มาปรับเข้ากับทฤษฎีทางกฎหมาย และมีการอภิปรายถึงปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ ทั้งในด้านกฎหมาย การเมือง เศรษฐกิจ สังคม และจริยธรรม ตลอดจนมีการกล่าวอ้างถึงนักปราชญ์หลายท่านผู้เป็นต้นคิดหรือเป็นผู้ขยายความทฤษฎีทางกฎหมายต่าง ๆ เหล่านี้ตั้งแต่อดีตมาจนถึงยุคปัจจุบัน หนังสือเล่มนี้จึงเป็นหนังสือที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่งสำหรับนิสิตนักศึกษาคณะนิติศาสตร์ ตลอดจนบุคคลทั่วไปผู้สนใจ เนื่องจากกฎหมายก็ดี ความยุติธรรมก็ดี จริยธรรมก็ดี ล้วนแต่เป็นส่วนหนึ่งในชีวิตของมนุษย์ทุกคนในสังคม